

Fars eller förnedring

För ett par årtionden sedan fick vi genom officiella och inofficiella delegationer och resenärer glimtar från ett sagoland, det nazistiska Tyskland. Här kämpade man för freden i en-dräkt och nitälskan; alla var nöjda, alla arbetade med liv och lust, jorden var bördig, maskinerna dånade, till och med de oskäligen djuren och fångarna i koncentrationslägren sken av trivsel.

Våra svenska riksdagsmän tycks ha upptäckt något liknande i det kommunistiska Ryssland. De har gjort underbara erfarenheter. Ett sagoland, säger en av dem, vilken utomordentligt jordbruksteknik, säger en annan, vilka goda och fredsälskande människor; "på Krim har man uppnått allt det som vi alltid strävat till, nämligen ett gott liv", förklarar delegationens ledare, andra kammarens talman. Alla har levt i lyx, har fått "originella och värdefulla presenter", broderade skjortor och vinfaskor av samma ärgång som gåvans mottagare, hr Strand fick dansa av hjärtans lust, och hr Herlitz fick äntligen sjunga ut — "Svarte Rudolf" och "Fridas visor" och vad annat han kan. Vi har här hemma tyckt att dessa herrar är en smula trista; nu får vi veta hur lyckliga och festliga de är då de kommer i rätt miljö. Endast någon gång i förbigående har det kommit fram att man i själva verket inte träffat några vanliga människor och att sådana varit rädda att tala med besökarna.

Vilka otroliga saker har inte sagts under denna korta tid. Hr Gustaf Nilsson finner efter ett dygn att man måste "korrigera många galna föreställningar om Sovjetunionen". Den svenske ambassadören säger på fullt allvar att han nu fått en värdefull hjälp då det gäller "att förmedla intryck och iakttagelser". Hr Herlitz ("en av de pigaste och vetgirigaste av resenärerna") talar efter ett kyrkobesök om att prästerna gjorde ett vida mera "högtstående och förändligt" intryck än då han var där 1912 — det kanske är det styvaste uttalandet.

Och vilka frågor och vilka svar. Hr Rylander ber att få se ett fängelse, men får svaret att sådana finns inte i Moskva. Några dagar senare är ett fängelse utanför staden ordnat åt honom, och han finner fångarnas kålsoppa förträfflig. Hr Herlitz frågar hur stadsfullmäktige väljs i Moskva och får veta att det sker med allmän och hemlig rösträtt; statsrättsprofessorn är trots vetgirigheten inte indiskret nog att fråga om något annat parti än kommunisterna får ställa upp och om någon debatt får äga rum i samband med valet. Hr Gustaf Nilsson frågade blygt om inte de storstilade byggnadsverken var

litet onödigt flotta i fasader och utsmyckning och fick en klapp på axeln av själva Vorosjilov: "En mycket förnuftig anmärkning." Hr Strand undrade varför det fanns så stora köer utanför affärerna och avfärdades med svaret att det var gott om nödvändighetsvaror men ont om lyxvaror; att det notoriskt förhåller sig tvärtom sade naturligtvis hr Strand inte, han låtsade sig tro att folk stod i kö för att få köpa lyxvaror. Hr Herlitz kanske borde ha beröm för sin frimodighet då han betydde att nordiska rådet var ofarligt; endast rådets stolte fader torde dock ha känt behovet att framhäva dess existens; inte ens ryssarna lär, även om de väsnats, vara okunniga nog för att se någon fara i detta småtteriernas forum.

Alltså: man uppträdde som om man inte visste någonting, man lekte barn. Inga antydningar om diktatur eller slavarbete, inga frågor som kunde stöta värdarna, en uppsyn av total godtrogenhet. Raoul Wallenberg, balternas förslavande, den ryska propaganda enligt vilken alla svenska demokrater är brottslingar och krigshetsare — var allt detta glömt? Ryssarna gick naturligtvis med i låtsaleken. Till deras många festliga yttranden hör Bulgarns förklaring att nu såg väl resenärerna att det inte fanns någon jämridå.

Denna hållning, denna brist på hållning, hos de svenska resenärerna tycks ha varit en tyst förutsättning för resan redan från början. Man begärde inte att få se ömtåliga ting, inte ens att få besöka Baltikum. Den lettlandske förrädaren Latsis hade rent av panna att uttrycka sin förvåning över att svenskarna inte gjort en sådan hemställan; då redaktör Wermelin ifrågasatte att en baltisk resa skulle ordnas i sista stund slog självfallet Latsis bort saken. Resenärernas menlöshet visade sig också i att de godtog en svensk kommunistisk riksdagsman som sällskap, trots att riksdagens avsikt varit att delegationen skulle representera svenska demokratiska partier.

Allt tyder på att den svenska delegationen uppträtt nästan perfekt från den ryska propagandans synpunkt. Men självfallet har ryssarna och deras agenter ändå bättrat på saken. Ny Dag har dagligen snyttat av glädje över de svenska resenärernas hänförelse och de ryska värdarnas charm och godhet. I den ryska radion och i de ryska tidningarna går man till väga på samma sätt; därjämte citeras Ny Dag för att visa hur förtjusta svenskarna och den svenska pressen är över evenemanget. Den staccars ryska allmänheten, som är van vid att höra att Sveriges regering och riksdag består av krigshetsare, måste bli konfunderad. Kanske tror man att vi bättrat oss, att kommunismen redan kommit till makten — de flesta är väl för vana vid lögnen och omkastningar för att orka grubbla.

Bara en fars är dock inte detta skådespel. De svenska riksdagsmännen har, som en tidning förespände vid avresan, måst trycka "många blodbesudlade händer". Uttrycket blodbesudlade händer är mildt. Avskedstal liksom välkomsttal hölls av den förut nämnde Latsis, ordförande i nationalitets-

rådet. Latsis uttalade att Ryssland ville leva i fred med hela världen: "Sovjet har inget behov av andra länders områden eller rikedomar." Samme man sade den 24 juni 1940 att de som befarade en rysk erövring av Lettland var "provokatoriska skurkar" och föreslog den 31 juli samma år, stödd av de ryska bajonetterna, att Lettland skulle bli en del av Sovjetunionen. Svenska tidningar har — skall vi säga av korrekthet? — inte talat om Latsis föregående. Men nog måste väl de gripande talen mellan Latsis och den svenska delegationen för många te sig mera otäcka än lustiga. Typen Latsis — lögnen, förräderiet, förtrycket — är dock realiteten i det sagoland av lyx, presenter, skåltal och munterhet där de svenska resenärerna under fjorton dagar varit lyckliga gäster.